

Muziek als troost

In Soundtrack van de bevrijding neemt Leo Blokhuis de kijker mee op een muzikale reis door de oorlogsjaren. Achter veel liedjes schuilen verrassende verhalen.

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: STIJN GHIJSEN/KRO-NCRV, ISTOCK

Ellen ten Damme

Ruben Hein

Randell Heye

De opnames van de filmpjes voor bij *Soundtrack van de bevrijding* waren zo goed als klaar. Alleen de presentatie moest nog worden opgenomen vanuit Hotel De Wereld in Wageningen, de plek waar op 5 mei 1945 werd onderhandeld over de Duitse capitulatie en zo een einde kwam aan vijf jaar bezetting. “Vanwege de lockdown ging het hotel dicht en kon onze in mei geplande uitzending niet doorgaan”, zegt popjournalist Leo Blokhuis (59). “We baalden enorm, want we hadden prachtige dingen gemaakt. Gelukkig is heel 2020 uitgeroepen tot ‘bevrijdingsjaar’ en konden we het alsnog opnemen. Het programma besteedt op een mooie, andere manier aandacht aan onze bevrijding.” Vanuit Hotel De Wereld rijgt Blokhuis bijzondere nummers en verhalen aaneen tot een indrukwekkende soundtrack. Zangeres Ellen ten Damme, zanger Ruben Hein en trompettist Randell Heye zorgen voor de muzikale omlijsting. “Het gaat echter niet alleen over de bevrijding. Er komen ook verhalen aan bod van tijdens de oorlog en direct erna.”

Hoop en verwarring

Blokhuis groeide zelf op met de verhalen van de oorlog. Zijn vader maakte als vijftienjarige in Oosterbeek de Slag om Arnhem mee. “Hij heeft de geallieerde

parachutisten zien landen”, vertelt hij. “De operatie mislukte en mijn vader heeft vervolgens tien dagen in de kelder onder het huis doorgebracht, omdat de Duitsers het restant van de luchtlandingstroepen in Oosterbeek hadden omsingeld en bestookten. Nadat de geallieerden zich over de Rijn hadden teruggetrokken, moesten alle inwoners het gebied verlaten. Mijn vader heeft de bevrijding bij familie beleefd in Bunschoten. Hoewel hij weinig met muziek had, associeerde hij die periode met het liedje ‘We’ll meet again’ van Vera Lynn, dat je toen overal hoorde.” Het verhaal van zijn vader is niet opgenomen in de uitzending. “We hadden al zo veel andere mooie verhalen. Ze gaan over hoop, maar ook over de verwarring. En over keuzes. We hadden een hele serie kunnen maken.”

Pijnlijke familiegeschiedenis

Een verhaal over een onverstandige keuze spreekt Blokhuis erg aan. Het gaat over Jacques van Tol (1897-1969), de vader van Tol Hansse (pseudoniem van Hans van Tol, bekend van het nummer ‘Big city’). Van Tol schreef vanaf 1920 talloze liedjes voor bekende Amsterdamse artiesten, zoals Louis Davids en Snip en Snap. “Hij werd in de oorlog echter lid van de NSB en de door de Duitsers gecontroleerde Kultuurkamer”,

in oorlogstijd

Marlene Dietrich (boven) en Vera Lynn tijdens de oorlogsjaren. Rechts Jacques van Tol.

vertelt Blokhuis. “Hij schreef toen liedjes voor de Duitse propaganda, waaronder antisemitische, maar ook, in 1943, ‘Als op het Leidseplein de lichtjes weer eens branden gaan’. Het werd een echte ‘oorlogshit’, want het lied gaat over hoop, over de tijd dat de verduistering voorbij zal zijn en het gewone leven weer kan worden opgepakt.” Van Tol kwam in 1944 tot inkeer en nam zelfs onderduikers in huis, maar moest na de oorlog drie jaar de gevangenis in. “Daarna schreef hij nog liedjes voor onder meer Wim Kan, maar zijn naam was voorgoed besmet. Daarom vond ik het erg dapper van zijn kleindochter Naomi, zelf ook zangeres, dat ze mij hun pijnlijke familiegeschiedenis wilde vertellen.”

Twee kanten

Dat vriend en vijand van dezelfde muziek kunnen houden, blijkt uit het verhaal van de Duitse zangeres Marlene Dietrich (1901-1992). Ze werd op jonge leeftijd in Duitsland beroemd door de film *Der blaue Engel* en verhuisde in 1930 naar Hollywood. “Zowel Duitsers als geallieerden hielden van haar liedje ‘Lili Marleen’”, zegt Blokhuis. “Hitler en Goebbels zagen haar vanwege haar blonde verschijning als Duits symbool, terwijl ze tegelijkertijd optrad voor de Amerikaanse soldaten aan het front.”

Zo zong Dietrich in de winter van 1944/1945 voor de Amerikaanse troepen in het bevrijde Limburg. Blokhuis ging naar Heerlen om te zien en te horen wat daar allemaal is gebeurd. Vanwege haar enorme populariteit onder de Duitsers zette de Amerikaanse inlichtingendienst Dietrich zelfs in als ‘wapen’. “De Amerikanen lieten haar tegen het einde van de oorlog een nieuwe Duitstalige versie opnemen van ‘Lili Marleen’ om de Duitse soldaten te ontmoedigen. Het is een weemoedig liedje over een meisje dat buiten de kazernepoort onder een lantaarnpaal wacht op haar geliefde. Een soort psychologische oorlogvoering.” In periodes van oorlog en crisis vervult muziek een belangrijke rol, heeft Blokhuis geconstateerd. “Mensen hebben dan meer behoefte aan mooie muziek, lijkt het wel. In die zin kun je een parallel trekken met het heden, want ik merk ook nu dat bepaalde muziek houvast biedt. Toen de lockdown begon ging ik zelf meer nostalgische muziek uit de jaren 70 draaien, mijn tienerjaren: Rod Stewart, Elton John, Barclay James Harvest, de Eagles... Ik vond dat heel troostend. De muziek nam me mee naar een zorgeloze, goeie oude tijd.”

Soundtrack van de bevrijding | dinsdag | 20.25 | KRO-NCRV | NPO 2

